

ȚARA NOASTRĂ

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

În acest număr:

Povestea lui Ilie Muromets de Octavian Goga. — Isus pe valuri, poezie de Octavian Goga. — Nu sunt români răi, ci români proști... de Eugen Goga. — Presa de negustori, de un vechiu ziarist ardelean. — Tovarășii de luptă ai regionaliştilor noștri de „Țara Noastră”; — Scrisori din Budapesta: Opinia publică maghiară și încoronarea dela Alba-Iulia, de M. Rucăreanu. — Partide oligarhice și partide de clasă de Alexandru A. Hodoș. — Gazeta rimată: Doina descălecării de Decebal Hosenblutt. — Evenimentele externe: Noul guvern britanic de Vintilă Petala. — Insemnări: Parlamentul dela Budapesta, D. Iuliu Maniu chemat la Palat. Deștepți, — nevoie mare!, „Mici erori“, O epigramă, etc. etc. ○ ○ ○

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un număr 5 lei

TARA NOASTRĂ

REVISTĂ LITERARĂ POLITICĂ ȘI SOCIALĂ

APARE ÎN FIECARE SĂPTĂMÂNĂ

ABONAMENTUL:
PE UN AN LEI 200—
UN EXEMPLAR 5 LEI

DIRECTOR:
OCTAVIAN GOGA

ADRESA:
CLUJ
PIAȚA CUZA VODĂ, 16

ANUL III.

CLUJ, 5 NOEMVRIE 1922

No. 4.

Povestea lui Ilie Muromets

O amintire din Basarabia, care nu vrea să-mi iese din minte cu tot valul de gânduri ce lasă în urmă...

În zilele dintâi când bolșevicii au fost alungați peste Nistru și sbuciumata provincie moldovenească respira liber după o sută de ani de apăsare rusească, Chișinăul devenise un punct de atracție și interes pentru toți, care urmăreau opera mare de reintegrare națională. În momentele grele de-atunci reînvierea Basarabiei apărea ca o recompensă pe care destinul o acorda după atâtea dezastre și, mi-aduc aminte, la lași simțeam cu toții chemarea pământului lui Ștefan cel mare.

M-am dus și eu la Chișinău, întovărășit de-o seamă de ardeleni și câteva luni am fost martorul renașterii politice de peste Prut. Zilele acele vor rămânea neuitate cu frământarea și pitorescul lor. Pe ruinele țarismului decapitat se ridica valul tulbure încă al energiilor populare, aducând din straturile de jos impulsurile impetuoase ale instinctului național moldovenesc. Poporul Basarabiei după apăsarea de-un veac a duhului străin se mișca greu și marea lui sănătate primitivă se desțepenea troznind din toate încheieturile ca trupul unui uriaș după o lungă noapte de beție. Scene mișcătoare și interesante se vedeau la tot pasul. Revenirea la matca românească nu era ușoară, trebuiau prăvăliți la o parte mai întâi bolovanii muscălești din sufletul moldovenesc și aceasta cerea eforturi violente de energie. Rusia se prăbușise, e adevărat, țarul se știa că a fost tăiat cu toți ai lui de bolșevici pe undeva pela Ecaterinoslav, nu mai-era nici o teamă că se întoarce, pajura Romanovilor era dată jos dela toate porțile, statuia lui Alexandru I o înfășuraseră în sdrențe pe care le sfârticau ciorile, pe străzile Chișinăului se plimba garda națională moldovenească sub conducerea ofițerilor care manifestau o necontestată predilecție pentru chipiele românești, cu un cuvânt stăpânirea rusească se dărâmasă ca prin farmec... Și cu toate aceste, invizibilă dar strașnic de apăsătoare, inoportună și pururea prezentă, domnia moscovită se resimțea pretutindeni. Era o lume aparte pentru noi, plină de necunoscut și

noutate. Rușii nu plecaseră din suflete încă, unde în mod obraznic s'au fost așezat înainté cu o sută de ani și-acum se puneau deacurmezișul nostru decâtéori noi, pribegi din altă parte a românismului doream să facem apropierea dela frate la frate cu moldovenii. Nu mai vorbesc de aristocrația Basarabiei, descendenții boierilor de odinioară erau cu toții închiși în casele lor, în mare doliu plâneau prăbușirea împériului și vedeau în mâna întinsă de peste Prut un gest de nesocotință criminală. Nu mai vorbesc de specialiă înfățișare a clerului moldovenesc prea puțin spiritualist, copleșit de strălucirea grea a unui ritual oriental și îmbibat de Moscova în toate fibrele lui. Dar aierul coabităției de-un veac cu vecinii de peste Nistru străbătuse la adăpostul cinovnicilor ruși până în umbra satelor, unde țărani întorși de pe „moldavschi front” dumiceau domol impresiile marilor sguđuri dimprejur . . .

În vâlmășagul de orânduire nouă a unei vieți proăspete, dat fiind marasmul aristocrației, conducerea politică a revenit cărturarilor moldoveni dela țară. Câțiva profesori de liceu sau judecători de pace, un considerabil număr de învățatori și-o ceată de studenți veniți dela universitățile din Charkow și Kiew, au ieșit la suprafață luând în mână frânele în noua așezare de stat. Fii de țărani, trimiși pe învățatură rusească, acești deputați din *Sfatul țării* de-atunci, trăiți în completă izolare de toate manifestările culturii românești, înfățișau totuș o nețărmită dragoste de neam. Reintegrarea lor la viața națională se petrecea la fiecare după o îndelungă și chinuitoare tragedie individuală. De-aceea psihologia lor era agitată, plină de întrebări nedeslegate și de surprize. Ei urau firește pe Ruși cu ura neagră a sclavului batjocorit, le ziceau „porci” și ațșeau o conștiință de superioritate, dar în acelaș timp îi copiau în toate alcătuirile lor și în subconștientul judecării lor mențineau o nestirbită admirație pentru uriașul căzut în noroi. Ei își iubeau neamul cu deslănțuri păfimașe de dragoste proăspătă, cu-o frenezie slavă în volbură lor cutropitoare, dar dincolo de limita acestui instinet sufletul lor era nelămurit, haotic. Crescuți după teribilul zid de izolare al Prutului, fărâmand în amintire fragmente de cântece populare din sâțul lor, primind la școală toate aspectele de civilizație umană prin prizma rusească, terifițați de umbra lui Petru cel mare, pustiiți de frigurile lui Dostoiewsky și de viziunile ascetului dela Iasnaia-Polyana, bieții luptători ai regenerării noastre naționale din Basarabia, descindeau pe arenă cu toate stigmatele fatale ale virusului moscovit și din bagajul lor de rațiune se ivea necontentit o căciulă muscălească . . .

Mi-aduc aminte de-o seară ca atâtea seri petrecute în mijlocul acestor făuritori curăți la inimă ai unirii Basarabiei cu țara-mumă. Sorbind interminabilele ceaiuri într'un colț de restaurant la Chișinău, eram în pragul unirii apropiate, cu sufletul plin de flori trecutului și de emoțiile prezentului. Conversația noastră răscolea ca de altéori cauzele prăvălirii rusești și prietenii mei moldoveni, într'o veche limbă cronicărească, cântărându-și vorba, căutau să-mi lămurească otrava de misticism a mentalității slave, nebună poftă de autoflagelare care pu-

sese stăpânire atunci pe masele fostului imperiu și le împingea cu o perversitate crescândă spre-o tăvălire în mocirlă. Discuția se desfășura greoi cu dese întretăieri de citații rusești, se invocau teorii de ale criticilor ruși, pagini din catechișmul lui Lenin, ori câte-o anecdotă din nuvelele lui Cehov. Din toate aceste lungi cuvântări însă ieșea la iveală o largă și zgomotoasă bucurie, că în sfârșit dușmanul secular este schilav de moarte și că zorii înfrățirii românismului se întrevăd deabinele. Imprejur stăpâna o veselie nervoasă și în aburul de ceai se ridicau accente răzlețe din cântecul vremii: — „Pe al nostru steag e scris unire“ ...

Atunci s'a întâmplat, că în golul de o clipă al conversației vecinul meu de masă a aruncat vorba: — Nu, Rusia nu mai învie degrabă, nici nu vitez ca *Ilie Muromets* n'ar putea s'o mai puie în picioare ...

— Ce fel de Ilie? — zic eu. Amfitrionii mei au zîmbit cu toții ca subt farmecul unei calde amintiri.

— Cum, nu știi povestea lui Ilie Muromets, tovarășul lui Stenka Razin? — Masa întreagă s'a înseninat, cântecul unirii s'a întrerupt, s'a făcut tăcere, frunțile s'au descrețit și surisul comunicativ a luminat deodată toate fețele, rămânând numai eu și cu cei doi prieteni ardeleni desfăcuți de această binefăcătoare seninătate.

— Ei bine, — începu vecinul meu, — Ilie s'a născut în stepele Ucrainei, din plugari săraci ... — Și basmul și-a întins aripile deasupra noastră. Deputatul moldovean — (purta un nume patriarhal ca pe vremea lui Neculce, mi-se pare Vlad Plămădeală, sau ceva la fel), — clipind din gene reînvia înaintea noastră imaginea eroului bilinelor rusești. Spunea de-un vitez fără seamăn, un fel de Siegfried popular, un fel de Pinteș al nostru, care crește în trei zile ca altul în trei ani, dă mână de ajutor tuturor năpăstuiților, zdrobește pe Tătari, bagă în răcori pe hoieri și se ivește călare pe cal alb lângă Lavra din Kiew să bată în poartă cu buzduganul ... Povestea era lungă, moldovenii îi prindeau fiecare așanunt, sorbind ceaiul pe îndelețe cu bucată de zahăr între dinți, cum ne obișnuiseră ofițerii cazaci la cofetăria Tufli din Iași. Era o sinceră atmosferă de admirație fără rezerve, era mai mult decât o poveste, era un spirit care robea sufletele, o intimitate caldă necunoscută nouă, erau stăpânii de ieri care-și lăsaseră în urmă implacabila rețea fermecată, era *cultura rusească* ...

Mi-ăduc aminte — cum privind împrejurul meu tabloul, mi-se părea că re trăiesc senzații din romanele lui Turgeniev ... Scena ne-a mișcat adânc și când mă duceam noaptea spre casă pe străzile Chișinăului alături de cei doi tovarăși din Ardeal, colturile tăcute ale orașului adormit ne păreau pline de umbrele hatmanilor ucraini, iar vântul fluiera arii posomorâte din opera Boris Gudunov ...

* * *

Au trecut ani de-atunci, în noua alcătuire de stat Basarabia și-a găsit locul, sunt svăcniri încă de străinism postum, dar conștiința stabilității se întărește, opera de nivelare prinde și reînchegarea unității

de stat se desăvârșește cu încetul. Cu toate aceste, Ilie Muromets, din nenorocire, trăiește încă dincolo de Prut...

Soarta vrea însă ca rolul acestui Ilie să fie mult mai complex.

Subt altă formă și cu alt nume el încurcă lumea aici în Ardeal. Basarabenii l-au moștenit dela Ruși, nouă ni l'au lăsat Ungurii. Priviți împrejur, stați de vorbă cu cea mai mare parte, din clasa noastră conducătoare, înregistrați deprinderile ei fie politice fie culturale, ascultați-i teoriile și glumele, cetiți manifestul „partidului național”, puneți în cumpănă argumentele în fața încoronării, savurați sintaxa unui discurs parlamentar ostit de unul din neîndurații noștri adversari, scormoniți puțin mai adânc ura împotriva „regățenilor” și Ilie Muromets apare în toată plenitudinea lui de spectru răzbunător, firește în costum schimbat, în ireproșabil dolman de pe pustă...

* * *

Soarta, în adevăr, a fost foarte nedreaptă cu bietul neam românesc. N'a fost deajuns apăsarea politică de veacuri, mai grea și mai pustiitoare se înfățișază robia civilizațiilor străine care ni s'a impus. În momentul când s'a sfârșit servitutea politică, zestrea fatală a influenții culturale s'a păstrat neștirbită și ne urmărește la tot pasul ca un blestem. Clasa conducătoare a celor patru provincii unite suferă de contactul secular cu patru culturi diverse, diametral opuse în impulsurile lor. De-aceia lipsa de unitate, lipsa de convergență în frământarea conducătorilor, caracterul de mozaic sufletesc al acestei societăți diriguitoare. De-aici ne vin atâtea balansări politice, desorientări culturale, nenumărate vorbe încurcate și caricaturi de tot felul. Repercusiunea cea mai evidentă o vedem în viața politică, unde lucrurile se pot urmări mai lesne, criza însă e mult mai adâncă, este criza apărării culturale, este criza *sufletească*, cu nenumărate fenomene antipatice de dezechilibru moral și intelectual.

La dreptul vorbind nu este o superioară plăcere să trăiești tocmai în perioada istorică în care cerebralitatea neamului tău este atinsă de-o asemenea pecingine, purtând cu tine în toate părțile convingerea că numai sacrificate fiind generațiile atinse de stigmatul trecutului se poate făuri platforma trainică pentru ziua de mâine.

Din fericire însă avem un loc de refugiu: *fărănimea*. Lumea ei, într'un acord netulburat cu eternitatea, păstrează și la Mureș, ca și la Olt sau la Prut, aceeași unitate de suflet, același unison de simțire. Ca un lac imens, cu aceleași îndoitori de unde la suprafață și cu aceleași vânturi în adâncime, psihologia maselor românești își afirmă înrudirea organică, constituind singura temelie serioasă pentru o existență de stat și-o unitate de civilizație.

La ea trebuie să se coboare și pe ea trebuie să clădească îndrumătorii acestui popor în zilele noastre agitate. Indrumarea însă nu poate veni decât dela suflete, cari își au rădăcinile adânc de tot, în acele regiuni ascunse de simțire și conștiință, unde buzduganul lui Ilie Muromets n'a putut răzbi niciodată...

OCTAVIAN GOGA

Isus pe valuri

În noaptea-aceea neagră și firzie
 Călătorea departe uraganul,
 Cu repezi pași împinși de vijelie,
 Cu repezi pași de repede pierzare,
 Când peste-albastra apelor mînie
 S'a deslușit Isus Nazarineanul,
 Cu brațu 'ntins spre binecuvîntare...

Apostolii, cu teamă și mirare,
 Și lîngă dînsii 'ngenunchiat poporul,
 Înfiorați de mîndra arătare
 Stăteau la mal, privind pe 'nvățătorul
 Ce-alunecând pe-a undelor cărare,
 Înainta prin trăsnet și genune...

Pe urma lui, supuse de minune,
 Pe rînd primind cereasca lui muștrare
 Se potoleau furtunile nebune,
 Și firea 'ntreagă-i resimțea fiorul...
 Scăpau corăbii prinse de vîltoare,
 Din nou viața se 'ntorcea pe valuri,
 Când păsări albe, reluîndu-și sborul,
 Pescarii veseli năzuiau spre maluri...

Și 'n vreme ce fîința-i zîmbitoare
 Impurpurată'n sfînt' aureolă
 Se prelungea topită 'n depărtare,
 Strălucitoare cerului cupolă,
 Cu praf de stele luminînd decorul,
 Se aprindea mai tare, tot mai tare,
 Ca să apară 'n drum Mîntuitorul,
 Semănător de liniște pe mare!

.....

.....

*Legendă veche, plină de 'nțelesuri
Ce-ai luminat prin veacuri de rugină,
Și 'n rătăcirea negrelor eresuri
Ai mîngîiat singurătăți sihastre,
Legendă veche, floare de lumină,
Azi tot mai mult cu taina ta mă 'mpresuri...*

*Corăbier bolnav al vremii noastre
Mi-e prora frîntă și sdrobit catargul,
De-atît potop de vișor și dezastre,
Dar ochii mei tot mai visează largul...*

*Te chem deci, blînd îmblînzitor de fiare
Tu care 'mpaci hotare cu hotare
Și picuri dulce liniștea uitării
În bietul suflet văduvit de mamă;
Ori-unde ești, și ori și cum te chiamă,
Tămîia mea de ucenic te-așteaptă
Stăpîn măreț al valurilor mării,
Tu care 'nfrîni în adîncimi vulcanul,
Prea milostive Crist de legea nouă,
Spre tine 'n noapte ruga mi se 'ndreaptă...
Și mi te-arată iarăș oceanul
Cum întinzîndu-ți brațele-amîndouă,
Spui lumilor cuvântul —: P a c e v o u ă !*

OCTAVIAN GOGA

Nu sunt români răi, ci români proști...

Să mă ierte cetitorii dacă sacrific delicatețea de dragul preciziei. Alt titlu mai sugestiv nu aș fi putut însă da acestui articol în care vreau să lămuresc rostul politicei negative a partidului național. Criza și de multe ori un tonic necesar. Și eu cred că în cazul de față mulți se vor dumiri aplicând vorbele mele crude diagnozei politice pe care vor face-o regionaliștilor.

În primul rând reprezentanții minorităților ar câștiga mult potrivindu-se judecății pe care o facem. Ar înceta, primind-o, să măi speculeze o „probabilitate” ce nu se va întâmpla nici odată, văzându-și potolii de treabă în cadrele realității imutabile a statului român.

În al doilea rând s'ar liniști și oamenii politici dela București — dacă ar adopta-o — ei, cari sunt speriați din două în două zile de către d. Rosenthal dela „Adevărul” și de către d. Honigmann dela „Luptă” că partidul național e foarte supărat, că d-nii Maniu și Vaida ar fi în stare să se supere, Doamne ferește, și mai mult, că atunci cine știe ee năpastă s'ar abate peste neamul nostru atât de încercat. S'ar liniști nu ar mai apărea că salvatori ai patriei și ai tronului, ori de câte ori nu au alt ceva mai bun de făcut.

Dar adagiul meu ar putea să servească mult și bunei credințe cu care ar trebui să se informeze toate misiunile streine dela noi. Fie siguri toți ministrii aliați și nealiați că Leul muncii românești și al unirii, de pe partea partidului național, poate să-și urce puterea de achiziție cât de mult pe piețele din apus, căci politică d-lor Maniu și Vaida nu e, în intenția lor cel puțin, antinațională. E adevărat că aparențele sunt aproape toate împotriva acestei afirmații, dar ochiul ager și mai ales spiritul orientat al unui observator obiectiv nu se pot înșela.

* * *

Am arătat în numărul prim al acestei reviste, analizând marea adunare dela Alba-Iulia și așa numitele hotărâri de acolo, cum conducătorii partidului național, necunoscători ai stărilor europene și cu desăvârșire streini de sufletul neamului, au călcat dela început cu piciorul stâng în pragul României. Prin meschinăria lor politică și prin nepriceperea lor au creat din primele clipe ale unirii o atmosferă de jenă, menită să tulbure strălucirea zilelor de atunci și să încurce pentru mai târziu ițele politicii românești. Au vămuit unirea, după cum spuneam în acel articol, și au turnat o bute mare de apă stătută în vinul generos al actului pe care l'au prezidat.

Autonomia provizorie, atât de scumpă d-lui Iuliu Maniu, cu Consiliul ei dirigent, cu granițele economice și politice pe cari le-a menținut, cu dibuirile administrative și cu incompetențele de toate categoriile, a reușit să învedereze în câteva luni formidabila eroare politică așezată cu atâta suficiență de gândire la baza ei. Județele Ardealului, ale „părților ungurene și ale Banatului” s'au resimțit imediat de

binecuvântata oblăduire cu permise a d-lui Boilă, de justiția plină de „spirt“ a d-lui Aurel Lazar, de inteligenta cârmuire militară a d-lui Cicio-Pop secondat de generalul Boeriu, și de eternele audiențe fără rezultat ale d-lui Iuliu Maniu. Un val de nemulțumire s'a ridicat din toate părțile și o profundă indignare a pătruns în straturile societății noastre, slăbind pretutindeni ideia de autoritate și încrederea în noua stare de lucruri.

Imi aduc aminte că șeful partidului național, asistând la îngropăciunea Consiliului dirigent și prezidând-o într'o ședință a clubului partidului național, pe vremea primei Camere de după unire, după ce împotriva voinței sale, printr'o majoritate zdrobitoare, s'a hotărât desființarea autonomiei provizorii, d-sa cu un aier de martir, care îi șade așa de bine, a declarat că serviciile pe cari le-a adus Consiliul dirigent neamului sunt neperitoare, deoarece el și-a luat asupra sa odiul guvernării, păstrând astfel intactă încrederea în Țara mamă, ținută cât mai departe pentru a nu fi compromisă. A dat d. Iuliu Maniu a ce astă absoluțiune Consiliului dirigent și a înghițit paharul cu o seninătate istorică demnă de admirat. Nu s'a revoltat și nu a strigat de durere, văzându-și gătită ideia centrală a politicei d-sale.

Dacă d. Iuliu Maniu ar fi fost un rău român, cum afirmă unii ignoranți, d-sa nu s'ar fi dat bătut. D-sa ar fi lăsat partidul să-și facă de cap la București, s'ar fi întors la Cluj cu aderenții d-sale, și-ar fi făcut o gardă sub comandă eroicului d. Cicio-Pop și și-ar fi apărat „autonomia“ cu primejdia vieții. Ori s'ar fi mulțumit cel puțin cu un apel înflăcărat către masse, păstrându-și în întregime programul fixat la Alba-Iulia. Ori poate ar fi revizuit unirea.

Nu. D. Iuliu Maniu nu a făcut nimic din toate aceste, ci ca un bun român și un eminent patriot ce este s'a dat platnic, urmând calea pe care i-o arăta imperios majoritatea partidului, d-sale șefului. S'a dat platnic și și-a îndreptat privirile nesigure cu mai multă îngrijorare spre apele furtunoase ale politicii țării, atât de necunoscute d-sale, vâslaș slab și nepregătit.

* * *

Această întâmplare o proceau toți aceia cari au avut prilejul să se uite în laboratoriu destul de primitiv al șefului partidului național. Situația era relativ ușoară, câtă vreme problema se punea între Ardealul autonom și restul țării. În momentul când s'au ivit alegerile generale pentru prima Cameră a unirii, ea s'a complicat însă și s'a îngreunat mult. O seamă de elemente necunoscute s'au ridicat la suprafață, forțe noi au căzut în cumpăna politică și o serie întreagă de fapte neprevăzute au zăpăcit simplismul provincial al conducătorilor partidului național.

La București liberalii, după cum se știe, oboșiți de păcatele războiului, loviți de oprobriul unei prea lungi și prea lăcomе guvernări, au încercat cunoscuta mistificare. Generalul Văitoianu, om de casă al d-lui I. I. C. Brătianu, a format un guvern de alegeri, cu aparențe de neutralitate, dar cu tendințe de a readuce la cârmă, prin fraudă, pe

cei goniți de opinia publică. Toate partidele de opoziție au protestat și principalele dintre ele, în frunte cu generalul Averescu și răposatul Take Ionescu, au declarat că nu vor participa la astfel de alegeri.

Au să rămâie de o epică aducere- aminte, pentru toți câți au văzut de aproape pe d-nul Iuliu Maniu, frământările d-sale de atunci. Bietul șef al partidului național, ca un bun român ce era, se logodise cum putuse cu România la 1918, dar pentru nunta cea mare, pentru îmbrățișarea largă a tuturor problemelor țării, nu se putea hotări. Și ceasul fatal se apropia cu o iuțeală neiertătoare. Și cu cât se apropia mai mult, cu atât d. Iuliu Maniu era mai imprecis. Deoparte îl hărțuiau d-nii Vasile Goldiș și Cicio-Pop, cari opoșiți la București în ministerul Văitoianu, au mirosit repede că dincolo de ghișeele Băncii românești se întrezărește, pentru unul o agreabilă călătorie la Ierusalim și pentru celalalt alte beneficii simțitoare. De altă parte directorul acestei reviste, îi cerea d-lui Iuliu Maniu să caute împiedecarea unei dihonii generale, propunând Regelui formula amânării alegerilor și un guvern care să garanteze libertatea exprimării voinții obștești.

D. Iuliu Maniu a ezitat între aceste două rețete, s'a sbătut neputincios și s'a determinat pentru acțiune tocmai în momentul cel mai inoportun, cu vr'o câteva zile înainte de alegeri, când nu se mai putea schimba nimic. Memoriul pe care l'a prezentat Regelui, exprimând vederile directorului acestei reviste, se știe ce situație i-a creat. Partidul liberal, ieșind înfrânt din lupta electorală, nu i-a putut ierta ostilitatea manifestată. Di Alexandru Vaida a luat guvernul, după un regretabil intermezzo alături de d. general Averescu, în colaborare cu partidul fărănesc inform și demagogic, pentru a pleca imediat la Londra, unde se pare că cel mai important act al d-sale a fost o donațiune de cincisprezece mii lire sterlinge pentru loja francmasonilor de acolo. Acasă a rămas să cârmuiască țara d. Cicio-Pop, care întrunea în a sa voluminoasă persoană funcțiunile multiple de ministru-președinte, al justiției, al Ardealului, și al externelor, spre mai marea glorie a neamului eliberat în toate provinciile tocmai pentruca soarta să-i fie dată pe mâinile unei astfel de ilustre personalități.

* * *

Imi aduc aminte că concedierea prea puțin elegantă dar necesară a guvernului Vaida și măsura energetică a generalului Averescu pentru desființarea Consiliului dirigent prin decret regal au avut darul să îngrijoreze anumite cercuri politice. Se șoptia cu oarecare teamă de o eventuală convocare a Marelui Sfat și de o probabilă opoziție îndârjită, violentă chiar, aproape revoluționară, față de aceste aspre lovituri. Noi cari le-am grăbit, contând pe maxima din fruntea acestor rânduri, nu ne-am sfiit însă și am mers înainte. Și socoteala noastră nu a fost greșită. D. Iuliu Maniu a continuat într'adevăr să fie un bun român, și a persistat în a dovedi cu prisosință cât de slab om politic este.

Prima mare greșală a partidului național în această epocă a fost refuzul de a se contopi cu partidul poporului în vederea unei guver-

nări mai lungi, care avea să decidă de multe chestiuni importante pentru țară și în special pentru Ardeal. D. Iuliu Maniu a promis, ce-i drept, o fuziune generalului Averescu, dar nu s'a putut ține de cuvânt. Influințat de cei o sută, de cei patruzeci, de cei doi veri, sau de altcineva, în ultimul moment și-a luat vorba înapoi și a plecat singur în alegeri. Pentru d. Iuliu Maniu, după cum se vede, ultimul moment, cel hotărâtor, e nenorocos totdeauna. Precum a acționat tardiv în fața alegerilor generalului Văitoianu, așa s'a răzgândit târziu și în fața alegerilor generalului Averescu. Slăbiciunea și-o manifestase, mărturisind dorința de a se uni cu partidul poporului, astfel că restul gândirilor și faptelor d-sale nu mai interesa prea mult. Lupta electorală de atunci, absolut liberă, cum n'a mai fost niciodată, se știe cât a fost de dezastruoasă pentru partidul național.

Dar n'a fost suficientă această greșală. Mai trebuia una și mai mare. Guvernul Vaida căzuse în prima linie fiindcă nu avea sprijinul unor elemente serioase din vechiul Regat. Partidul țărănesc, mai ales pe vremea aceea, nu trăia decât din ițării d-lui Mihalache. Orice om politic ar fi căutat să tragă o învățătură din această pățanie. D. Iuliu Maniu nu a învățat însă nimic. Abia reîntors în Camera a contribuit la întărirea blocului așa zisei „oposiții naționale“ al cărui rol și moarte prin inaniție sunt cunoscute. Și dacă ar fi avut cel puțin d-sa conducerea acestei formațiuni hibride, poate că ar fi avut o scuză. Dar „oposiția națională“ era, când instrumentul politic al d-lui N. Iorga, când și mai ales exprimarea voinții d-lor Mihalache, Lupu, Madgearu și alții, astfel încât am văzut partidul național în ipostaze ridicole, favorizând lupta de clasă pe care o detestă în Ardeal, ori apărând pe bulgarii din Cadrilater transformați în comuniști, pentru a-și putea acoperi mai bine opera lor distructivă, care a fost cazul deputatului Boris Stoianoff.

O întreagă legislațiune, în care s'a votat printre altele legea agrară din Ardeal, partidul național a fost condamnat să rămâie sterp, pierzându-se în divagații obstructioniste, în mici și mari scandaluri, în fluierături și imprecățiuni, fără nici un rost. Nici o idee luminoasă nu i-a dirigit cărările în doi ani de zile. Și dacă a fost cineva care a semănat neliniște în țară pe acea vreme, atâțând spiritele de geaba și sporind neîncrederea, atunci acesta a fost partidul național, ale cărui organe de propagandă principale sunt, după cum am mai spus, „Adevărul“ d-lui Rosenthal și „Lupta“ d-lui Honigmann, doi cetățeni români deopotrivă de calificați să servească un partid ardelenesc.

* * *

Căderea guvernului Averescu a ridicat mult prestigiul partidului național. În afară de agitațiile fără scrupule deslănțuite doi ani de zile, cu formarea lozincii „Ardealul al ardelenilor“ a d-lui Alexandru Vaida, perspectiva revenirii la guvern alături de liberali a întărit rânduile regionalistilor. Luni de zile nu s'a urmărit altceva în tabăra d-lui Iuliu Maniu decât clipa reîntoarcerii la putere sub aripile pro-

tectoare ale d-lui Ion Brătianu. „Pertractările“ se lungeau și se lăteau ca un discurs deslănat al unui „fruntaș“ zăpăcit. O enervare lungă a cuprins opinia publică și când s'au rupt tratativele fără de veste, din motive pe cari nu le cunoaștem încă în întregime, în orice caz însă din pricina exigențelor neînteligente ale conducătorilor partidului național, lumea politică a rămas surprinsă și desorientată. Liberalii exasperați, au făcut în Ardeal niște alegeri odioase, cu foc și sabie, cari fără îndoială că au stricat mult cauzei naționale și ideii de unificare. Cauza națională a suferit, însă partidul național a câștigat o mare popularitate. Intrecăt fie zis, ce partid național va fi acela, care câștigă din pierderile cauzei naționale? A câștigat partidul național popularitate și ca prin farmec i-s'au uitat toate păcatele.

Parcă nu ar fi fost d. Iuliu Maniu acela care a formulat atât de nenorocit dorințele ardelenilor la Alba-Iulia! Parcă nu d-sa ar fi guvernat, cu al său d. Boilă, timp de un an și ceva Ardealul! Parcă Consiliul dirigent, cu permisele călătoare și îmbogățirile peste noapte, nu ar fi fost sub directa patronare a d-sale! Parcă toate erorile politice de până atunci nici nu ar fi existat! Tot și toate s'au uitat acum pentruce opinia publică a Ardealului a dat câștig de cauză tocmai partidului național; când avea alte mijloace prin cari să-și exprime nemulțumirea față de regimul liberal. Voi face-o cu altă ocazie. Deocamdată constat numai că alegerile pentru Camerele actuale au fost în mod neîndoios un triumf al partidului național. D-nii Rosenthal și Honigmann dela București s'au bucurat grozav. Unii patrioți s'au speriat. Svonul despre o primejdioasă frondă a celor „o sută“ s'a răspândit din nou. Iar s'a agitat prin publicitate posibilitatea unui apel la Liga naționaliștilor, făcut de către regionaliștii „extrem de supărați“. „Cartea neagră“ era să dea o lovitură existenței noastre de stat și alte multe pozne de aceste se spunea atunci că ni-s'ar fi putut întâmpla. Foarte mulți buni români, cum zic, se întristaseră, numai noi cari ne cunoșteam amicii, am rămas liniștiți, urmând cu încăpățănare înțelepciunea dictonului din fruntea acestui articol. Și așa a fost. Nimic din prevederile întemeiate ale pesimiștilor nu s'a împlinit. Din toată zarva nu ne-am ales decât cu o telegramă a d-lui Iuliu Maniu către Rege, care a culminat prin cunoscuta frază: „scandal european“, o traducere românească a vulgarei expresiuni ungurești, culeasă prin cafenelele Budapestei: „europai botrány“. Buni români au rămas regionaliștii, ca totdeauna, dar au rămas și slabi oameni politici, ca mai înainte. N'au știut ce să facă cu enormul capital politic ce le eșise la loteria frământărilor noastre aprige, pe nemuncite și pe neașteptate.

* * *

Orice om politic credea că după alegeri partidul național va fi la o coordonare a partidelor de opoziție, găsindu-și cu această cazie, tovarășia cea mai potrivită, pentru a putea intra în sfârșit

printre curente cu drepturi de cetățenie legitimă ale acestei țări. S'ar fi părut că, într'adevăr, la început d. Iuliu Maniu, izbit cu capul de toți pereții, a priceput ceva și s'a dumirit și d-sa de unde-i vin metehnele. Crainicii partidului național dela București, singurii săi adepți sinceri din Capitală, d-nii Rosen thal și Honigmann dela „Adevărul” și „Lupta” au măcinat toată vara prin gazetele d-lor paiele unor colaborări, fuziuni și tovarășii, pe cari le-ar fi pregătit cu multă dibăcie comitetul de o sută al partidului național. Era cât p'aci ca și noi câțiva specialiști în descifrarea mizeriei intelectuale a regionaliștilor să cădem în cursă, ascultând mai ales sfaturile acelor cari tratau direct cu d-nul Iuliu Maniu. Nu am crezut, ce-l drept, că se va găsi un partid politic serios care să se poată împreuna cu zăpăceala politică dela Cluj, dar am tăcut, așteptând rezultatul „pertractărilor”, înarmați cu înțelepciunea maximei noastre, de care am jurat să nu ne despărțim până la moarte. Și iar ne-a ieșit dreptatea noastră la suprafață.

Partidul național nu s'a putut înțelege cu nici un om de seamă dintre bărbații politici ai țării. Primul care s'a lepădat cu „anaftema” a fost d-nul Nicolae Iorga. Cu impetuoșitatea care-l caracteriză, șeful naționaliștilor-democrați, nu numai că a declarat imposibilă o colaborare cu regionaliștii, dar a și plecat în Ardeal să-și explice atitudinea printr'o serie de conferințe al căror conținut a avut darul să energizeze mult pe d-nul Iuliu Maniu. Al doilea a fost d-nul C. Argetoianu. D-sa a avut mai multă răbdare și s'a „pertractat” o vreme mai îndelungată. Rezultatul a fost însă același. Prezidentul celor „o sută” i-a oferit din nou fuziunea leaderului partidului poporului, pentru că după o vreme oarecare să nu-și mai aducă aminte de oferta ce făcuse. Acum se anunță că partidul țărănesc e pe cale să închee „un preliminar de acord” cu partidul național și gazetele din București ne dau chiar și detaliul neasemănat de interesant că treisprezece din cele cincisprezece puncte ale „preliminarului” s'ar fi și „pertractat” cu succes, rămânând încă două în discuție. E probabil însă că tocmai la aceste două puncte se va rupe căruța cu „pertractările” și d-nul Iuliu Maniu se va găsi din nou acolo unde se găsea la 1918, izolat în lumea românească, fără nici un punct fix, strein și desorientat, ca o scândură stingheră rătăcită pe un val întârziat al unui trecut, destul de trist că să nu ni-l mai aducem aminte.

Dar cum și s'ar putea să fie altfel? Partidul național refuză tuturor formațiunilor politice ale țării o frățească strângere de mână. Șireți cum sunt regionaliștii față de toate partidele caută să-și asigure garanții inutile între oameni de acelaș neam. Și e oare admisibil ca grupare politică românească să declare că se desinteresează de soarta Ardealului, pe care să-l lase numai în grija celor „o sută”? Căci această condiție ar impune-o tuturor d-nul Iuliu Maniu, dacă ar putea. Și e posibil apoi ca un partid vrednic de acest nume să se angajeze la o luptă comună pentru răsturnarea guvernului actual, fără nici o perspectivă de tovarășie serioasă în vederea guvernării viitoare? Că aceasta este a doua condiție pe care ar impune-o d-nul Iuliu Maniu.

d-sa fiind veșnic gata pentru o nouă „pertractare“. Decât o astfel de „frăție de arme“ mai bine nimic.

* * *

Ultima bucată mare din mămăliga capitalului politic strâns în acest an și-a mâncat-o partidul național cu prilejul încoronării, cu un simț politic și o cumpănire, vrednice de eroii „Țiganiadei“ neuitatului Ion Budai Deleanu. Nu era destulă izolarea față de toți factorii cu răspundere ai țării, mai trebuia ca partidul național să-și taie calea și spre Monarhul ce venea să se încoroneze la Alba-Iulia. „Frunțașii“ cari au fost reprezentați la încoronarea ultimului Habsburg, ei cari tremurau de emoție când pomeneau numele lui Franz Ferdinand, aulicii de odinioară, *untertanii* tuturor prilejurilor de noi umiliri, slugile plecate ale chezaro-craieștilor călăi dela Viena, nu s'au dus la Alba-Iulia, fiindcă erau supărați pe regele României, creatorul unirii și liberatorul lor.

Psihologia sclavilor eliberați e, desigur plină de surprize. Una dintre însușirile principale ale acestui soi de oameni este în mod logic obrăznicia. Acei cari pupă mâna o viață întregă, la prima ocazie, când își pot permite luxul să fie demni, trag cu piciorul. Dar până la o astfel de degradare a bunului simț tot nu ne așteptam nici chiar din partea conducătorilor partidului național. A făcut-o însă d-nul Iuliu Maniu și pe aceasta. Acum probabil că se căiește. Se știe că d-sa are obiceiul să raționeze totdeauna după ce făptuiește. E un om târziu. Actul consumat nu mai poate fi însă șters. Cu „preliminarul de acord“ în mână d-nul Iuliu Maniu poate să sconteze de aici înainte apele politice ale țării, ca acum trei ani, nimeni nu-l va mai băga în seamă ca pe un factor politic serios.

Firește, că oamenii normali nu pot concepe atâta condensare a nepriceperii politice și se întreabă îngrijorați, nu cumva cântă în capul regionaliștilor greurașul altor dorinți politice decât acele pe cari le etaleză? Nu cumva au de gând să ne surprindă într-o bună zi cu cine știe ce năzbâtie într'adevăr dăunătoare țării? Și presupunerile își iau cursul lor fantezist din nou. Acum, de pildă, se svonește că în adunarea ce au de gând să țină la Alba-Iulia, vreau să proclame iarăși autonomia Transilvaniei. Ungurii dela Budapesta se pregătesc — mai naivi fiind — să lege chiar o frăție de arme cu d-nul Iuliu Maniu. Așa scrie „Neue Freie Presse“.

Mofturi! le răspundem noi tuturor, accentuând invariabil dicto-nul nostru: — Nu sunt români răi, domnilor. De ce încercați să complicați lucrurile? Sunt pur și simplu români proști, adecă români desorientați, apolitici pe cari trebuie să-i considerăm ca atari și să-i tratăm în consecință. E adevărat că moara politică le mai umblă, mânăta de apa tulbure a inerției. Dar se va isprăvi odată și cu această inerție ardelenescă.

EUGEN GOGA.

Presa de negustori

În ziua când o seamă de oameni călăuziți de un program politic am luat hotărârea de a ne răspândi credințele la această revistă și a trece la răvaș rătăcirile conducătorilor așa zisului „partid național” de aici, noi prevedeam avalanșa de protestări violente ce vom întâlni în cale. Scormoneam doar un vechi cuib de planuri și speranțe, scuturam o vastă rețea de combinații pentru ziua de mâine și mai ales pătimea pe urma noastră o largă solidaritate de interese personale. Era firesc, deci, ca toate aceste să se înșiruie pe rând în linie de bătaie împotriva noastră, tresărind cu ultima energie.

Prevederea nu ne-a înșelat. Organele adversarilor noștri, unele în plină erupțiune ca „Gazeta” dela Brașov, altele încă într-o elaborare lentă ca „Patria” dela Cluj, — fiecare urmând temperamentul patronului, — ne încolțesc din toate părțile. S'a inaugurat o perioadă de polemici acerbe, se vor spune adevăruri crude din amândouă tabelele, se vor arunca judecăți în cumpăna opiniei publice. Va fi o interesantă încrucișare de păreri potrivnice, luptă cu un cuvânt, pe urma căreia lumea va primi o serie de lămuriri și la urma urmei, ca în toate bătăliile, unul va ieși biruitor celalt învins.

Foarte bine. Am înțeles dela început aceste adevăruri normale, ne-am făcut seama cu ele și mi-se pare le-am chiar prevestit din primul moment al apariției noastre. Ce se întâmplă însă? Revista „Țara noastră” și conducătorii ei trebuie să înregistreze de pe acum dușmăni îndrăznețe într-o parte a presei dela București. Atacuri de flanc, însinuări perfide apar aproape zilnic la adresa noastră în coloanele unor gazete din Capitală. Cetitorii de aici stau oarecum nelămuriți în fața acestor atitudini ostile. Ei nu înțeleg de unde vine supărarea și ponosul. De aceea foarte des ni se întâmplă că prieteni de ai noștri, câte un venerabil preot de pildă din cutare sat de pe câmpia Mureșului, ne întrebă cu multă nedumerire, dacă am cetit „Dimineața”, „Adevărul” sau „Lupta”, unde suntem tratați cu foarte multă necuviință, în vreme oamenii d-lor Vaida—Maniu apar consecvent ca o luminoasă galerie de bărbați providențiali?... Și tot așa înainte, întrebările ni se pun destul de des cerându-ne oarecari explicații...

Trebuie să mărturisim dela început că nu vedem tocmai limpede în tainele de laborator ale presei ilustrate de numitele ziare, care sunt și rămân o pagină tenebroasă a publicisticii românești. Ce-or fi având oare de împărțit cu Ardealul domnii I. Rosenthal, C. Graur (Brauer), E. Fagure și A. Honigmann, cunoscuții proprietari, directori și redactori, dela „Adevărul”, „Dimineața” și „Lupta”? De unde această strașnică impetuoșitate cu care se reped ei asupra stărilor de aici, de unde își iau entuziasmul și supărarea, de unde revolta și veninul care se toarnă zilnic la tiparul lor pe socoteala acestui colț de țară? Se fie oare în dosul perpetuului lor sbucium anume frământări oarecum subiective, cum am zice motive ascunse de ordin sentimental? Nu cumva

apără dânzii un patrimoniu sufletesc de veche moștenire, fiind la mijloc legături și înrudiri necunoscute nouă? Nu putem afirma nimic pozitiv, fiindcă bănuielele noastre ce d-nul Iacob Rosenthal ar fi moș de origine din munții Abrudului și d-nul Albert Honigmann s'ar trage din strămoși oieri dela Poiana-Sibiului, nu s'au confirmat încă... Atunci, de ce acest amestec cu vreme și fără vreme în cele mai delicate chestiuni locale de aici, în trebile noastre de familie din Ardeal? De ce amorul nesăbuit pentru cei „o sută“ din partidul d-lui Vaida, de ce luxul cu care etalează toate „pertractările“ lor, de ce lecțiile de virtuți cetățenești pe seama d-lui Octavian Goga și canonizarea între sfînți a dlui Iuliu Maniu?...

Iată un lung șir de întrebări la care greu am putea da vre-un răspuns. Realitatea însă este că ne găsim în fața unei tovarășii de arme, ofensive și defensive. Recunoaștem că ne vine greu să cercetăm cum s'a născut și în ce apă s'a botezat această admirabilă solidaritate de principii, pe urma căreia un fanatism intolerant s'a sălășluit în sufletul d-lui Iacob Rosenthal împotriva noastră în vreme ce d-nul Honigmann Albert ne amenință zilnic cu „pactul“ dela Alba-Iulia.

Nu cercetăm nimic, fiindcă refuzăm dela început protecția acestei „prese“ și-o dăruim întreagă adversarilor noștri.

Obișnuieți o viață întreagă să ne încălzim sufletul la razele unui ideal, oricât de mult am fi hotărâți să înfruntăm valurile vieții, atmosfera de cinism ne repugnă și negustoria de vorbe ne scârbește. Scrișul și-a avut pentru noi totdeauna sfințenia lui și cultul cuvântului nu ne-a părăsit niciodată, impunându-ne un pronunțat scrupul estetic și anume severități de ordin moral. Deaceia și în materie de gazetărie am dus cu noi aceste exigențe. Am văzut totdeauna în presă un mijloc de propagandă pentru un crez, o tribună de unde se răspândesc programe de luptă, un amvon, dacă vreți, dela care se rostesc cu un anumit ritual quasi-solemn judecăți pentru binele mulțimei. În fața noastră, venind vorba de gazetărie românească, au planat în continuu figurile marilor chinuiți, un George Barițiu, semănător de credințe politice și apărător de neam, un Eminescu gazetar și el al marilor adevăruri naționale, un C. A. Rosetti, răspânditor de teorii generoase, sau, ca să ne oprim la trecutul apropiat, un Ilarie Chendi, reprezentantul vior al criticismului de fiecare clipă la gazetele din Ardeal. Subt această îndrumare programatică s'a muiat și condeii nostri în frământările cotidiene și cei mai mulți am fost muncitori în presă. Ziarele din Ardeal, care până în zilele din urmă au păstrat o gravă seriozitate de templu, fiind cele mai temute cetățui ale apărării naționale și organele oneste din România de ieri, au adăpostit adese scrisul nostru în slujba ideii.

Firește, vechile îndeletniciri ne-au rămas intacte și cu ele ni s'a păstrat arsenalul de credințe de ieri. Presa ni se pare cu deosebire astăzi, în vederea consolidării unui patrimoniu răscumpărat cu sânge, o tribună de îndrumare publică. De aceea un ziar, credem că are dreptul la viață din momentul ce o personalitate de seamă care-l diriguiește reprezintă pe seama publicului cetitor o dublă garanție de or-

din *intelectual și moral*. Oricât s'ar părea de rigide în dogmatismul lor aceste rânduri, ele spun adevărul întreg. Gândiți-vă la ce s'a întâmplat ieri, la orgiile banilor nemțești în presa dela București, din care jumătate cel puțin s'a găsit însemnată în dosarul lui Ghünther, reamintiți-vă infamiile tiparului asvârlite în tranșeele noastre de pe Siret, deodată cu bombele asfixiante ale lui Mackensen și atunci veți fi de acord cu noi, când cerem certificat de inteligență și o serioasă garanție morală conducătorului de ziar, chemat în complicarele împrejurări actuale să fie un punct de sprijin al ideii de stat român.

Ei bine, cetitori din „fostul Ardeal“ și din toată țara, binevoiți a vă opri două secunde și a cerceta în lumina acestor considerații numitele gazete, cântăriți personalitățile dela conducere și trageți-vă seama: este sau nu Iacob Rosenthal continuatorul lui George Barițiu și este sau nu Albert Honigmann contravaloarea lui C. A. Rosetti? Au venit pe lume oare acești domni, ca să se împiedece de credințe și idei, dincolo de raza unor largi aptitudini speculative? Cu dânșii și alții semenii s'a creat la noi presa de negustori, această serie de asociațiuni de exploatare, care mai ușor s'ar putea îndeletnici cu întreprinderi de lemne sau petrol, nefiind aici vorba decât de o cât mai fantastică realizare de beneficii materiale. Acești potențați ai banului, înfipti până subțiori în subteranele finanței internaționale, își desfac mărfa zilnică în numele „*democrației*“, îi apucă frigurile de dragul „*hotărârilor dela Alba-Iulia*“, și îmbinând naivitatea deaproapelui cu valorizarea muncii anonime a atâtor nenorociți mucenici obscuri ai tiparului, își duc viața copleșiți de toate plăcerile unui rafinat hedonism oriental...

Nu! Pe noi* nu ne oprește nimic să luminăm în misterele acestor tiparnițe și fără nici o teamă să spunem adevărul întreg, câtă vreme vom avea un petec de hârtie încă în fața noastră. Din moment ce ne-am impus hotărârea de a ne război cu anumite formațiuni politice, luând deci în cercetare critică actele guvernului liberal, sau deplorând atitudinile d-lui Iuliu Maniu, nu înțelegem de ce ce am păstra menajamente speciale pentru presa de negustori care au trivializat o instituție onorabilă și-au acoperit de banalitate rostul cuvântului tipărit în țara românească.

Încă două vorbe și pentru un moment am isprăvit. Să nu ni se arunce acuzația de *antisemitism* pe urma acestor constatări, fiindcă este idioată. N-am profesat niciodată această stupidă intoleranță, avem pentru activitatea intelectuală a lui Ronetti-Roman, o reală venerație, în inima noastră a trezit un ecou de sinceră compătimire stingerea bietului Steuermann dela Iași și nu ne vom permite niciodată să confundăm profitul de fin analist al ziaristului H. Streitmann, cu vre-unul din amnestiații dela „*Adevărul*“...

Și acum ar mai fi o singură îngrijorare: ce ne facem cu... popularitatea noastră de oameni politici, după ce chipurile, ne-am pus rău cu „*presa*“ într'un mod iremediabil pe urma acestor rânduri de limpede și netăgăduită sinceritate? *Eo ipso*, o respingem, cum s'ar spune la Blaj, — sau întrucât ea purcede dela domnul Iacob Rosenthal, vorbind oarză românește, o dăm dracului... **UN VECHIU ZIARIST ARDELEAN.**

Tovarășii de luptă ai regionaliștilor noștri

În numărul trecut al revistei noastre am înregistrat câteva ecouri stărnite de politica partidului național din Ardeal. O parte din maghiarii de pe teritoriul nostru, temperamentele imaginative și cu foarte multe dispoziții de a părăsi realitatea — cum se găsesc destule — au crezut că a sosit vremea favorabilă pentru o schimbare bruscă de atitudine față de statul român. În cea mai mare parte din presa ungurească dela noi s'a ivit un ton nou. Criticismul care până deunăzi era moderat și cuviincios, a devenit intolerant și plin de îndrăselni inutile. În mod radical, s'a schimbat dintr'odată și atitudinea ziarelor maghiare din Ardeal față de toate grupările noastre politice. Partidele din vechiul Regat, fără nicio deosebire, au început să fie înfățișate publicului maghiar ca diametral opuse aspirațiilor ungurești din România întregită. Peste noapte a fost uitată și bunăvoința cu care guvernul Averescu a tratat diferitele chestiuni ale minorităților, și, în special o critică acerbă a început să se ivească la adresa directorului acestei reviste, care până deunăzi, pe urma unor atitudini generoase și delicate cu care a rezolvat mai multe probleme culturale ungurești, nu fusese obiectul unor atacuri prea invidioase. O bună parte din opinia maghiară dela noi s'a schimbat ca prin farmec însirindu-se în rânduri de bătaie alături de partidul național. Romantică și a politică această opinie publică a uitat repede toate jelanile de pe vremea Consiliului dirigent, netrăgând nicio concluzie, din guvernarea de atunci, asupra spiritului care călăuzește pe oamenii Consiliului dirigent în chestiunea minorităților. Secretul acestei schimbări de front este evident. Tendințele de autonomism pronunțat din tabara dlui Iuliu Maniu au reconstituit la noi șovinismul ungurec cu toate speranțele lui nesăbuite. Fără a-și da seama, că numai un acord cu integralitatea neamului poate crea pe seama minorităților etnice din țară, raporturi de viață normală, amicii lui Horthy dela Cluj și alte părți au naivitatea de a crede că într'un Ardeal autonom, forța lor ar ieși întărită și sorții de isbândă ai iredentismului ar fi mai asigurați. Deaceea, ca atins de o baghetă magică, spiritul mai multor gazete ungurești a trecut din prilejul încoronării printr'o radicală modificare, și atașamentul improvizat la partidul național al dlui Vaida s'a produs cu mult alai.

Lucrurile însă, din nenorocire, n'au rămas numai aici. Cu spontaneitatea proprie mentalității ungurești, repercusiunea s'a ivit grabnic și la Budapesta. Am mai avut odată prilejul să atragem atenția asupra acestui fenomen, arătând penibila frăție de arme care s'a înfăptuit între două tabere, protivnice poate în ținta lor ultimă, dar congruente în mijloacele pe cari le întrebunțează.

Facem loc, mai departe unei foarte interesante *Scrisori din Budapesta*, a unui prieten al revistei noastre, care și-a luat însărcinarea să ne ține în curent cu tot cece se gândește și se pune la cale în

capitala Ungariei lui Horthy. Noi atragem luarea aminte a cetitorilor noștri asupra acestor vești pline de înțeles, deoarece presa dela București, coplesită de ignoranță și dornică numai de intrigi și scandal, dar absolut agramată în chestiunile mari, nu urmărește cele ce se petrec dincolo de Tisa, și se mulțumește să publice zi cu zi telegramele dela Budapesta, pe cari i le toarnă biroul de presă maghiar.

Noi nu voim, prin aceste rânduri, să resuscităm un șovinism românesc, dându-ne perfect seama că nu trebuie să alarmăm degeaba opinia publică, nici să căutăm a o împrieteni cu doctrine pe cari bunul simț românesc le refuză. Dar suntem în dreptul nostru să veștejim rătăcirile unor „proști români“, și să respingem în acelaș timp valul de obrăsnicie, de oriunde ar porni.

Iată acum și relatările corespondentului din Budapesta.

„Țara Noastră“

Scrisori din Budapesta

Situația politică în Ungaria. — „Concentrarea“ partidelor reacționare. — Cum a fost privită încoronarea dela Alba-Iulia. — Manifestul partidului național din Ardeal e o armă în mâinile dușmanilor noștri dela Budapesta. — „Transilvania non coronat“.

Budapesta, Octombrie. — Situația politică din Ungaria e plină de simptome îngrijitoare. Încordarea dintre partidele politice, și chiar dintre clasele sociale, a luat o înfățișare din ce în ce mai turbulentă. Apele politice maghiare, departe de a se limpezi, sunt tot mai tulburate prin neconținută frământare a elementelor șoviniste cari, întreținând cu orice preț spiritul de aventură al revanșei, se folosesc de toate mijloacele pentru a împiedica o îndrumare spre realitate a destinelor Ungariei.

Cea mai nouă manevră a grupărilor iredentiste e așa numita „concentrare pentru apărarea rasei maghiare“. Frațiunile reacționare din Parlament, temându-se de o ridicare a socialiștilor și a partidelor burgheze din stânga, — cari ar putea să câștige pe seama lor preponderența politică în Ungaria, au înghebat un front comun, purtând titlatura de mai sus. Făuritorul acestei alianțe a „dreptei“ este Iuliu Gömbös. „Concentrarea“ aceasta cuprinde și pe aderenții lui Friederich (legitimisti) „social-creștinii“ lui Haller și legitimisti-moderati în frunte cu Wolf, șeful partidului majoritar din Consiliul comunal. Noua tovarășie reacționară a fost creată, ce e drept, în lipsa contelui Bethlen. Primul ministru ungar se găsea tocmai în zilele acele la o vânătoare, în împrejurimile comunei Radvány: e însă foarte probabil că lucrurile au fost puse la cale cu prealabila sa învoire.

Acest act politic a produs o adâncă nemulțumire în rândurile stângii guvernamentale, iar ziarele socialiste au pornit o campanie vehementă împotriva încercării lui Gömbös care vrea să sprijinească

mişcarea sa, în primul rând, pe sentimentele antisemite ale mulțimei și pe acțiunea detașamentelor „ungurilor cari se deșteaptă”.

Turburările antisemite și isprăvile „fasciștilor” maghiari

Însuș ziarul guvernului „*A Nép*” este printre cele cari atât împotriva evreilor. Un caz de nimic, prezintat în culori strigătoare, a deslănțuit acum câțva timp, o furtună de demonstrații gălăgioase. „*A Nép*” a făcut anume, destăinuirea că direcția fabricii Goldberger ar fi refuzat să angajeze pe un inginer ungar, care a obținut diplomă de la Politehnica din Budapesta. Presa reacționară a dat proporții fantastice acestei „obrásnicii jidovești”, și au fost mobilizați studenții universitari cari au declarat greva la toate Facultățile, cerând o drastică satisfacție. Studențimea din Seghedin a redactat chiar o moțiune, cerând ca legea excluderii evreilor din învățământul superior — „*numerus clausus*” — să fie aplicată și pentru diplomele câștigate de evrei în străinătate, adică *nici aceste diplome să nu fie valabile în Ungaria*. Au urmat demonstrații repetate, și foarte puțin pașnice, împotriva studenților evrei. În special, aceștia au fost crunt bătuți cu prilejul manifestațiilor dela școala superioară veterinară.

În cursul nopții, apăreau de-alungul străzilor, cete de „fasciști”, înarmați cu bastoane plumbuite, și maltratau până la sânge pe toți trecătorii din a căror fizionomie părea că rees oarecari caracteristice semite. Iar polițiștii, veghetorii ai ordinii și ocrotitorii ai siguranței cetățenilor, nu erau decât complici binevoitori ai acestor expedițiuni nocturne. Ba, câteodată au căzut și ei victimele entuziasmului fascist: În nopțile de 9 și 10 Octombrie, studenții au bătut temeinic pe câțiva polițiști cari au cutezat să le ceară „legitimațiile”.

Atitudinea guvernului maghiar față de tulburători

Revolta opiniei publice, și indignarea ziarelor de „stânga” au constrâns pe contele Bethlen să dea unele lămuriri asupra asigurării ordinii publice. Lămuririle au fost însă cam în doi peri, căci contele Bethlen, interpelat asupra dezordinilor provocate de fasciștii „*ébredő*”, a declarat că „va sugruma orice acțiune ilegală, atât din dreapta, cât și din stânga”. Pe de altă parte, contele Klebesberg, ministrul instrucției publice, sub teroarea studențimei, a promis că va alcătui o lege asupra „Camerei inginerilor”, care să apere interesele tehnicianilor cări sunt unguri *curaști*, ceea ce însemnează *numerus clausus* în conducerea marilor întreprinderi industriale.

În sfârșit, guvernul a instituit și o comisiune care să examineze cazul întâmplat la fabrica Goldberger. Rezultatul anchetei s'a publicat prin biroul telegrafic „*Magyar Távirati Iroda*”, — arătându-se că știrea care a produs atâta zarvă și de pe urma căroră atâtea figuri „suspecte” s'au ales cu capul spart, n'a fost decât o născocire. „Concentrarea creștină” a lui Gömbös s'a înfăptuit însă, și zvonul fals a avut cel puțin acest efect politic...

Prigoana împotriva ziarelor „stângei“

Pentru a încătușa orice împotrivire ce s'ar porni în presă față de fascismul maghiar, guvernul intenționează să dea la iveală un nou decret-lege asupra presei, prin care să statornicească măsuri draconice împotriva „agitatorilor“. Și a celor „din dreapta“, vorba contelui Bethlen, dar mai ales a celor „din stânga“.

Intr'adevăr, ziarul socialist „*Népszava*“ este confiscat aproape tot a doua zi, iar revistele periodice „*Lámpa*“ și „*Jelző*“ cari apărau interesele funcționarilor dela căile ferate, au fost suspendate din ordinul guvernului. Acum câteva săptămâni a mai fost suprimată, din ordinul guvernului o altă foaie, a muncitorilor agrari „*Földmivesek Lapja*“. De-altfel în Ungaria nu există nici-o libertate pentru presă, deși s'a șters cenzura, deoarece guvernul și-a rezervat dreptul sub pretextul „apărării ordinii publice“ să oprească apariția oricărui ziar, atunci când va crede de cuviință.

Ungaria nu dezarmează: Ungaria așteaptă „să bață ceasul“!

În această atmosferă încărcată se desfășoară propaganda unor anumite cercuri conducătoare maghiare, pentru ideea de recăștigare a teritoriilor pierdute. S'au împlinit doi ani de când Ungaria a iscălit tratatul dela Trianon, și decând a fost redusă astfel la granițele juste ale solului ei național. Și cu toate acestea, Ungurii nu au atâta dibăcie diplomatică pentru a se adapta la noua lor situație. Popor cu înclinări romantice, pornit spre aventură, lipsit de simțul realității, Ungurii ocrotesc și astăzi în mijlocul lor o țesătură de agitații rășboinice împotriva țărilor vecine. Conducătorii Ungariei de astăzi declară în străinătate că sunt dispuși să execute în mod loial tratatul dela Trianon. De fapt, *nici măcar condiția dezarmării nu e executată*. Chiar în zilele acestea sunt găzduiți în Budapesta delegații uniunii „Cobden“ pentru fabricarea și procurarea de muniții, și pentru organizarea diferitelor formațiuni clandestine militare, — detașamentele „*Ungurilor cari se deșteaptă*“, cercetași, pompieri, etc. Ziarele au anunțat că în curând Comisia de control a Aliaților va părăsi Budapesta, deoarece și-a îndeplinit misiunea: *Ungaria a dezarmat complet!* Odată cu această știre citim însă în ziarul „*Szozat*“ oficiosul guvernului, că Héjjas și Pronay fac un turneu în țară luând parte la întrunirile localnice ale „*ébredő*“-ilor, *Astfel, în ziua de 14 Octombrie au fost sărbătoriți la Győr, ca niște semizei de către 10 mii de oameni, și au inspectat companiile insurgenților, comandante de locotenentul Vitéz László. Héjjas a ținut o cuvântare, spunând că dacă va suna ceasul, din nou se va pune în fruntea luptătorilor lui și, desfășurând steagul, va porni pentru recucerirea patriei pierdute.*

Aproape toată presa alimentează această stare de spirit. Iată, de pildă, o caracteristică observație făcută de ziarele „*Budapesti Hirlap*“

și „Magyarság“ cu prilejul admiterii Ungariei în Liga națiunilor. Numitele ziare susțin că aceasta a fost o mare nefericire națională deoarece abia acum Ungurii ar fi avut un strălucit prilej, să ia parte, împreună cu Turcia lui Mustafa Kemal, la dărâmarea ordinii actuale din Europa și să forțeze revizuirea tratatului de pace.

Opinia publică maghiară și încoronarea dela Alba-Iulia

Frământarea opinei publice maghiare a atins însă punctul culminant cu prilejul încoronării dela Alba-Iulia. Indată ce încoronarea regelui Ferdinand a fost hotărâtă în chip definitiv, ziarele din Budapesta au început să se ocupe de acest eveniment istoric, și diapazonul înjuriilor față de România a crescut zilnic, pentruca să ia proporțiile unei strâmbături aproape generale, odată cu publicarea manifestului partidului național din Ardeal. Articole de protestare vehemente, au apărut pretutindeni împotriva încoronării, care avea să se săvârșească „pe pământul unguresc, în cetatea marilor cărmuitoari maghiari de odinioară: Hunyadi János, Martinuzzi, Bucskay și ceilalți“. Națiunea maghiară atribuie o deosebită însemnătate constituțională și de drept public actului încoronării, întrucât, după credința sa, regele României abia acum a intrat în plenitudinea drepturilor sale de Domnitor asupra Ardealului.

Privind sărbătoarea noastră națională prin prisma aceasta, opinia publică din Ungaria este alarmată ca niciodată, constatând cu durere că astfel se dă și forma „legală“, definitivă, alipirii la România a teritoriilor cari au jost odată stăpânite de purtătorii coroanei sfântului Ștefan. Un arsenal întreg de argumente a fost mobilizat, pentru a se arăta cetitorilor lesne încrezători ai gazetelor din Budapesta că alipirea Ardealului la România nu poate să fie trainică, deoarece nici formațiunea geografică și economică a noului stat nu e firească, nici unirea sufletească dintre diferitele teritorii românești n'a fost îndeplinită.

Nici suveranul nostru nu e cruțat. Ziarul „Uj Nemzedék“ dela 15 Octombrie scrie că regele Ferdinand e un sârman Dobje László în ghiarele „tâlharilor de politicieni valahi“ și tot acelaș ziar crede că titlurile de domnitor ale regelui României s'ar putea întregi astfel: „Din grația lui Linder Béla și Jászi Oszkár, regele trădărei și principele temnițelor și siguranțelor din Transilvania“.

„Incoronarea, tipă ziarele în cor, — este numai o paradă comică, o comedie, un bal costumat, adevărata încoronare va fi aceea când se va pune coroana sfântului Ștefan pe capul micului Othon, de către o națiune renăscută“.

„Ingâmfare balcanică, pompă isvorâtă din putreziciune și imperialism țigănesc. . .“

Ziarul guvernamental „8 Órai Ujság“, organul „A Szózat“ și foaia opoziției șoviniste „Magyarság“ au publicat neîntrerupt articole

de fond și reportaje speciale, în cari își varsă veninul împotriva poporului românesc, împotriva statului românesc și împotriva regelui României. „A Nép” ziar guvernamental — „ébredő” — vorbește pe patru coloane despre absurditatea olemnității dela Alba-Iulia, încheiând cu aceste cuvinte, cari arată lămurit ce speranțe nesăbuite se țeseau acum două săptămâni, la Budapesta. — „Asupra României, scrie „A Nép”, și-a aruncat umbra sa, figura eroică a lui Kemal pașa; sufletul ne șoptește că se apropie epoca tragediilor shakespeareiene, când fantomele cresc dinspre Nord și Sud și întunecă coroana lucrată de giuvaergiul din Paris”.

Măi înviersunat și măi nerușinat în expresii este scriitorul Milotay István, care, cu o trivialitate delirantă însultă în „Magyarság” trecutul și prezentul nostru, făurindu-și visuri pentru ziua de mâine. Vorbind despre evenimentele din 1918, ziarul „Magyarság” spune că *atunci cuceritorii valahi nu au sosit în Transilvania ca acum: cu faștul exterior al îngâmfărei balcanice, al pompei isvorâte din putreziciune, al imperialismului țigănesc*, — „ci au sosit desculți, cu puștile legate cu sfoară de călți și cu pălării de paie, producând milă în inimele Ungurilor, exasperați până la nebunie”.

Ecoul manifestului partidului național din Ardeal la Budapesta

Firește, și acest articol, cași celelalte, e brodat pe nemulțumirea Românilor din Transilvenia și e bazat pe manifestul lansat de d-l Vaida. Inregistrăm deci cu plăcere printre insultele lui Milotay István împotriva națiunii românești, alături de laudele aduse partidului național din Ardeal, — și o înjurătură specială la adresa d-lui Octavian Goga.

Iată mai jos ecoul pe care manifestul partidului național l'a găsit în redacția ziarului „Magyarság”:

— „Această românie din Ardeal a înțeles, după patru ani, că frații ei balcanici au înșelat-o, după metoda lor, au dat-o la o parte, și-au umilit-o. În loc de a se împărtăși de o hegemonie pe care a visat-o, asupra întregii Românie mari, astăzi această românie ardeleanească a ajuns să practice față cu „frații” săi aceleaș mijloace ale pasivității și inactivității politice pe cari le-a aplicat odinioară față cu Ungurii. Dacă încoronarea nu s'ar fi ținut, Alba-Iulia ar fi fost locul de întâlnire pentru o altă adunare: românii din Transilvania, toți acei cari la 1918 au ridicat armele împotriva noastră, s'au pregătit ca acolo unde și-au declarat Unirea acum patru ani, să protesteze acum împotriva blestemelor ei și să declare război Bucureștilor, dacă va fi nevoie chiar cu prețul rupturii. Pentru a opri această demonstrație și a o amuți în marșurile muzicilor militare și în bătaia tunurilor, a trebuit făcută încoronarea.

Transilvania s'a abținut dela solemnitatea încoronării regelui Ferdinand

Aproape toate ziarele relevează faptul că partidul național — reprezentantul „autorizat“ al poporului românesc din Transilvania s'a abținut dela încoronare. Iată de pildă, un fragment dintr'un articol publicat în ziarul „Az Ujság“ dela 15 Octomvrie:

— „Ceeace face și mai rușinoasă, din punctul de vedere moral, încoronarea dela Alba-Iulia este absența românilor din Ardeal. Aceia cari, cu un fanatism orb și cu nenumărate calomnii au agitat odinioară pentru unirea cu frații lor de aceeaș rasă, oameni ca Vaida, Maniu și alții de seama lor, toți aceștia, astăzi nu numai că manifestează împotriva României-Mari, dar își documentează soarta lor nemulțumită. Ei s'au deziluzionat foarte grabnic de oamenii politici dela București și n'au fost nevoiți să aștepte mult ca trupul și sufletul lor să resimtă în ce chip au ajuns ei și Ardealul în mocrila unei culturi inferioare patriei lor de ieri, și sub pumnul apăsător al unei domnii brutale. Pe tărâmul administrației, al justiției și al instrucțiunii, în toate ramificările vieții economice au trebuit să simtă coborârea la un nivel inferior, în vreme ce plângerile lor pentru autonomie au găsit urechi surde la București“.

După ce reproduce din manifestul partidului național din Ardeal partea referitoare la descompunerea vieții de stat a României întregite, „Az Ujság“ adaugă, foarte satisfăcut: — „Nu noi spunem acestea, ci Vajda Sándor, fostul prim-ministru al României-Mari, șeful vizibil al partidului autonomist, cel mai mare agitator de-odinioară, care pe ziua încoronării a vrut să convoace un congres al partidului național și să demonstreze împotriva încoronării... Brătianu i-a pus însă în vedere că va trage cu tunurile, în cazul când congresul va fi convocat“.

„Ce poate însemna în aceste împrejurări, — conchide „Az Ujság“, — încoronarea dela Alba-Iulia, decât un triumf al brutalității și o laudăroșie goală. Niciun suflet nu se strânge mai aproape de ideea daco-română prin aceasta. România mare nu e decât o noțiune geografică, o fantomă numai, a unității naționale și o adevărată caricatură a consolidării de stat“.

După încoronare: interpelarea deputatului Szilágyi și bucuria stărnită de politica dlui Iuliu Maniu

Aum, după ce încoronarea s'a săvârșit, ziarele maghiare din Budapesta sunt pline de știri senzaționale din cele mai fantastice privitoare la incidentele cari s'ar fi petrecut cu prilejul solemnității dela Alba-Iulia. Se povestește astfel despre pătânile pline de aventuri neplăcute, ale unui ziarist englez, Arthur Iones, corespondantul lui „Daily Express“, care ar fi avut să treacă, în România, printr'o serie de perieții urâte: Siguranța l'a arestat, bănuindu-l că e spion ungar, apoi a fost urmărit de detectivi, a plătit zece mii de lei pentru telegrame

cari n'au ajuns la destinație, și așa mai departe. Tot ziarele maghiare spun că populației i s'a făgăduit câte 300 lei de fiecare cap și că țărani cari au venit la Alba-Iulia n'au vrut să strige: „Trăiască!“ până când nu li-s'au plătit mai întâi cei 300 lei. Ziarul „*A Nép*“ scrie că amândouă coroanele regale au fost păzite la „Cercul militar“ de ofițeri români cari au petrecut toată noaptea făcând chef și întrebuițând coroanele în loc de scrumiere. Abia în ultima clipă au fost curățate de cenușe, iar în drumul spre Alba-Iulia s'a furat, din coroana Reginei, o piatră prețioasă, care a fost înlocuită cu una de sticlă...

Evenimentul zilei este însă interpelarea ținută în ședința de Vineri a Parlamentului, de către deputatul iredentist *Szilágyi Lajos*, care a examinat, în aplauzele delirante ale Camerei, manifestul partidului național român din Ardeal, spunând că „*protestează în fața încoronării făcute la Alba-Iulia împotriva voinței Transilvaniei, reprezentată prin glasul lui Maniu Gyula*“. *Vă puteți închipui în ce atmosferă înfierbântată, și în mijlocul cărei însuflețiri, a rostit deputatul Szilágyi vorbele: „Transilvania non coronat!“ — Transilvania nu încoronează!* A fost un adevărat delir, și fără indoială, dacă dl Vaida ar fi fost de față, n'ar mai fi fost scos afară, în brânci, ca altă dată, ci ar fi fost purtat pe brațe în triumf...

Dar vă închipuiți iarăși, ce trebuie să fi simțit un român care a asistat, ca scriitorul acestor rânduri, la „memorabila ședință“ și care, scoborând treptele Parlamentului din Budapesta, s'a pomenit pe malul Dunărei, urmărit de ecoul acestei exagerate bucurii, isvorâte din atitudinea și din faptele unui partid național românesc! Numai perspectiva pe care o dă depărtarea poate scoate în adevărata lor lumină manifestările dăunătoare României, cari se petrec la noi acasă. Cât a fost de greșită calea aleasă de partidul național, se poate lesne deduce din satisfacția pe care nu și-au putut-o reține dușmanii noștri în Parlamentul din Budapesta.

Dar, asupra impresiei produse de interpelarea lui *Szilágyi*, vom mai vorbi.

M. RUCĂREANU

„Țara Noastră“ va înregistra apariția tuturor cărților și revistelor pe cari le va primi la redacție. — Exemplarele destinate pentru recenzie se vor trimite pe adresa revistei: CLUJ, Piața Cuza Vodă 16.

Partide oligarhice și partide de clasă

Cu prilejul celor mai proaspete „pertractări” cari s’au desfășurat de curând la București, și cari desigur nu vor rămânea cele din urmă pentru că nu sunt nici cele dintâi, am auzit din nou spunându-se, că am avea pe teritoriul României întregite două feluri de partide politice: partide oligarhice, unele, și partide de clasă, celelalte. Am citit astfel prin ziare dorința exprimată de partidul țărănesc din vechiul Regat ca reprezentanții partidului național din Ardeal să nu mai trateze colaborări cu „partidele oligarhice” care au guvernat până acum țara, și în același timp, a ajuns până la urechile noastre nemulțumirea unor fruntași ai partidului național, cari nu prea privesc cu ochi buni o tovarășie cu un „partid de clasă”, cum se intitulează singură, gruparea dlui Ion Mihalache.

Am putea stăruii asupra ciudatei posturi în care se așează partidul țărănesc atunci când, interzicând partidului național să stea de vorbă cu „oligarhia” vechiului Regat, uită că însuș acest partid național din Ardeal sprijinit altădată pe forțele elementare ale întregii națiuni românești de aci și în mod implicit înfigându-și rădăcinile în țărâtime, a devenit, dela 1918 încoace, în înfățișarea lui actuală un partid burghez în tot înțelesul pejorativ al acestei calificări.

Mai e nevoie de dovezi? Aruncați o privire asupra listei comitetului de o sută, care, în definitiv alcătuiește întreg partidul național, căci în opinia publică românească din Ardeal concepția organizării de partid, cu cluburi, și cu înscrieri de membrii în registre, lipsește încă; veți avea tabloul fidel al structurei acestei grupări politice. Sunt acolo toate elementele de curând sosite ale păturei suprapuse, alcătuită în pripă încă de pe vremea Consiliului dirigent. Oamenii aceștia politici, sunt foarte puțin dispuși să îndrume carul năzuințelor lor spre țelurile înaintate ale unei democrații combative: foști comisari de alimentație, acum proprietari de automobile, noi acționari ai marilor întreprinderi financiare întemeiate imediat după Alba-Iulia, foști negociatori de import și export, advocați cari realizează câștiguri însemnate pe lângă instituțiile capitaliste, membri în diferite consilii de administrație, milionari mai vechi sau mai noi, într’un cuvânt, o legiune întreagă de „domni”, cari sunt foarte departe de a visa o revoluție socială menită să statornicească o altă distribuire a averilor. Dacă n’ar fi de cât legea electorală, întocmită de fostul Consiliu dirigent, care arată concepția „democrată” a partidului național, și dacă n’ar fi de cât vâlva ridicată în jurul privilegiilor Băncii agrare, care dovedește țesătura de interese bănești care-l leagă, și tot s’ar lămurii în chip destul de elocvent cari sunt țelurile spre cari tinde partidul național: adică, nu spre o învrăjbită vijelioasă a păturilor sociale, ci dimpotrivă, spre o aparență de „uniune sacră”, de pe urma căreia o mână de oameni, o „oligarhie” exclusivistă, să primească monopolul guvernării, — cu toate deliciale lui, — asupra acestui colț de țară.

Atât, și e de ajuns să ne întrebăm cum nu bagă de seamă partidul țărănesc din vechiul Regat că nici o deosebire de credințe, de procedee sau de structură, nu intervine pentru a stabili deosebiri organice neîmpăcate între partidul național din Ardeal și, să zicem, partidul liberal din vechiul Regat? Întrebarea, e de prisos. Conducătorii partidului țărănesc știu foarte bine acest lucru; noi înși-ne i-am auzit în nenumărate rânduri calificând aspru procedeele „reacționare“ ale partidului național, și relevând faptul, întradevăr uimitor, că acest partid numără prin frunțiii lui pe singurul ardălean care, în prima Cameră din 1920 a votat împotriva reformei agrare...

Cum se poate întâmpla deci ca partidul țărănesc, care se intitulază „partid de clasă“ să consimtă mai de grabă la o asemenea tovrăsie, decât să pornească el însuși la organizarea forțelor sale de dincoace de Predeal, singurul procedeu pe care-l poate urma o grupare pornită să se războiască pentru o credință? Explicația nu e alta decât că partidul țărănesc nu este aceea ce râvnește să fie: *nu este un partid de clasă*. Și nu este un partid de clasă pentru că țărănimea a refuzat totdeauna și pretutindeni să fie târâtă pe acest câmp de război.

* * *

Lupta de clasă a rămas până acum numai apănajul partidelor socialiste. Îsvorând din deosebirea de interese cari s'a despăcat între pătura muncitorească dela orașe și patronii marelui industrii, între sălariști și capitaliști, socialismul, — cu diferitele sale nuanțe, — și-a justificat existența în mod necontentit numai printr'o rațiune de ordin economic. Nu este numai o întâmplare că întemeietorul socialismului științific, este și născocitorul teoriei „interpretării economice a istoriei“... *Manifestul comunist*, care a rămas piatra unghiulară a îndreptățirii dată luptei de clase nu este decât piscul unui eșafodaj de argumente economice.

În concepțiunea doctrinei socialiste lupta de clase este o fatalitate istorică. Teoreticienii acestei concepțiuni nu socoteau societatea socialistă ca un proiect vast de organizare a omenirii. Disprețuind idealul unor visători cari credeau într'o orânduire socială mai bună și se sbăteau s'o găsească, ei căutasera să demonstreze că însăși dezvoltarea economică a lumii duce la revoluție socială. Proorocirile pe cari le făceau acum mai bine de jumătate de veac, erau clare: concentrarea tot mai vertiginoasă a producției industriale și agricole, nimicirea micilor întreprinderi, îngrămădirea bogățiilor continentului în mâna câtorva potenți ai banului, dispariția claselor mijlocii, pauperizarea generală, înfățișat un război înviersunat împotriva capitalismului și, — ca o consecință inexorabilă, *revoluția socială*.

Aceasta a fost de la apariția *Manifestului comunist* și până astăzi, esența credințelor tuturor partidelor socialiste, fie că ele se împăcau cu ideea de a aștepta organizându-se pentru ziua cea mare, această desfășurare de fenomene, fie că năzuiau la dictatura proletarietului prin mijloace violente, înainte chiar ca falimentul regimului

capitalist să se fie produs dela sine, ca un proces rezolvat de un implacabil determinism.

Astăzi, mai mult decât ori când, prevederile socialismului științific se văd desmințite de înlănțuirea faptelor. Grozava experiență comunistă pe care o face Rusia lui Lenin, a diferențiat complect partidele socialiste de pretutindeni. Invățătura pe care marea majoritate a conducătorilor muncitorimei industriale a desprins-o din haosul bolșevismului, este că „dictatura proletariatului“ nu poate realiza mult visata societate comunistă, și chiar această dictatură nu se poate menține, decât prin mijloacele teroarei. Revoluția socială rămâne deci un țel din ce în ce mai îndepărtat; o serioasă criză de orientare, care va dura încă mulți ani, a cuprins mișcarea socialistă din toată lumea. Neînsemnata deosebire în privința metoadelor de luptă, s'a prefăcut într'o ireconciliabilă diferențiere de program. Lupta de clasă a proletariatului industrial slăbește în toate țările, și pretutindeni aproape, grupările din „dreapta“ au avut de înregistrat succese importante.

* * *

În special, în cece privește țărănimea, concepția luptei de clasă n'a putut să prindă rădăcini. Prevederile socialismului științific, proorocind o concentrare a pământului în mâinile unui grup restrâns de latifundiari, nu numai că nu s'au realizat, dar în locul unui pauperism rural, pe care l'ar fi dat la iveală înmulțirea proletariatului agricol, legile de expropriere a mării proprietăți au stabilit o nouă distribuție a solului cultivabil. În loc de dispariția clasei agrare mijlocii, s'au creat o categorie nouă de mici proprietari, hărăziți firește de o mulțime de greutăți ale începutului, dar foarte puțin dispuși să cedeze un drept câștigat. Cât de departe suntem, în orice caz, de năvala milioanei de muncitori ai câmpului, deposedați cu desăvârșire de pământ, năpuștiți asupra unui pumn de magnați ai holdelor, reprezentanții la sate, ai capitalismului acaparator!

Unde sunt, prin urmare, contingentele de proletari agricoli, cari să alcătuiască armatele unui război de clasă? Unde sunt interesele economice protivnice dintre două lumi deosebite, cari să se ciocnească până la sfărâmarea complectă a unei de către cealaltă? O clasă socială, aceea a cultivatorilor de pământ o vedem. Dar cealaltă? Unde s'a cuibărit *dușmanul*? Impotriva *cui* să lupte țărănimea, micul producător, furnizor foarte căutat al orașelor, stăpân acum pe bucata lui de pământ și dornic mai ales s'o valorifice prin muncă într'o epocă de liniște și de consolidare a actualei forme de Stat?

Partidul țărănesc dela noi, afirmând că este un partid de clasă, nu și-a luat osteneala să lămurească nici temeiurile pe cari ar vrea să înceapă lupta sa, nici obiectivele la cari vrea să ajungă. Afirmarea că dorește o schimbare în practicile constituționale sau dorința de a vedea țărănimea întrebuițând cu mai mult folos pentru ea drepturile sale politice de curând acordate, nu constituiesc o platformă pentru un așa zis partid de clasă. Țărănimea din România nici nu și-a manifestat dealtfel, o asemenea tendință. Dovadă că nici

unul din conducătorii partidului țărănesc nu este expresia legitimă și normală a unor imbolduri de războire din partea satelor. D-l dr. Lupu cum o dovedește zilnic *Aurora*, are mult mai strânse legături cu o democrație cam pestriță a orașelor, decât cu revendicările populației dela safe, despre cari n'am văzut pomenindu-se niciodată în ziarul d-sale, scris într'un stil special, de cetățeni români proaspăt sosiți de undeva, de peste granițele noastre de Nord; d-l C. Stere, al cărui avânt democratic s'a împăcat așa de bine cu stăpânirea autocratismului prusac pe care l'a slujit, n'a fost niciodată decât un poporanist de bibliotecă, iar d-l Ion Mihalache însuș, purtător, ce e drept, al costumului național, trebuie să fie foarte invidiat, în satul unde locuiește, pentru frumoasa recoltă pe care o strânge în fiecare an de pe proprietățile sale destul de întinse, ca să nu mai vorbim despre d-nii Virgil Madgearu, Gh. Iovin sau Costache Lupu, cari reușesc atât de puțin să apară în ochii noștri ca depozitarii isbucnirilor de luptă socială ale plugarilor de pe Dâmbovița, de pe Mureș sau de pe Prut.

* * *

Fruntașii partidului național din Ardeal n'au pentru ce să se a-larmeze: partidul țărănesc din vechiul Regat nu reprezintă, nici ca doctrină, nici ca alcătuire, primejdia unui război social. E o grupare cu vederi foarte înaintate, fără îndoială, deși cam imprecise încă, dar atât, și nimic mai mult.

Avem dreptul, firește, să ne arătăm oarecum nedumeriți față de elasticitatea programatică potrivit căreia partidul național din Ardeal a ajuns să trateze, numai în jumătate de an, cu amândouă aripile extreme ale grupărilor politice din București, cu partidul d-lui Ion Brătianu mai întâi, cu partidul d-lui Ion Mihalache, mai în urmă. Dar, tot am fi mulțumiți dacă conducătorii partidului național din Ardeal s'ar hotări în cele din urmă pentru o contopire cu partidul țărănesc, rupând cu izolarea de până acum, și înșiruindu-se sub steagul unui partid unitar, întins pe întreg teritoriul României întregite.

Să fie liniștiți: nu vor fi, alături de d-l Ion Borcea dela Iași, mai „revoluționari”, decât alături de d-l Sever Dan dela Mociu...

ALEXANDRU A. HODOȘ.

GAZETA RIMATĂ

Doina Descălecării

Dela Blaj pân' la Teiuș
 Dela Herța la Buhuș
 Dela Vinț la Hususău
 Dela Sighet la Hârlău, —
 Toată România-mare
 Cere azi „descălecare“!
 Vai de bietă partid săracul,
 Îndărăt tot dă ca racul,
 Nici îi merge, nici se 'ndeamnă
 „Pertractează“ de-astă toamnă,
 De-o mai duce 'n seul lui
 Se cam duce dracului!

Între Porcu și tachiști
 În zadar mi te mai miști
 Dela Mille la Madgearu
 Ne-am trimis „preliminaru“
 Dela Iorga pân' la Stere,
 Ochii văd, inima cere.
 Dar cum vin cu drum de fier
 Toate — acordurile pier,
 Nici măcar ne-am ales cu
 Ceva dela Averescu;
 Și azi nu mai poți străbate
 Cu-atâtea comunicate!

Numai bietul Honigmann
 Se mai ține de Traian.

— „Ghiulukă, Măria Ta,
 „La Boilă nu mai sta
 „Las' Agârbiceanului
 „Proza Sever Danului
 „Patria de păr s'o tragă
 „Ziua 'ntreagă, noaptea 'ntreagă
 „Doar' s'o 'ndura Dumnezeu
 „Ca să-ți mântui „neamul“ tău.
 „De-i suna din corn odată
 „Sare Dimineața toată
 „De-i suna de două ori
 „Vine Lupta 'n ajutor,
 „De-i suna a treia oară
 „Chiar și Schulder o să sară,
 „Când te vei ivi pe cal,
 „Hop! și moțul Rosenthal,
 „Fagure și cu toți frații
 „Günther, cu amnestiații,
 „Dezertorii, reformații,
 „Spaima „regătenilor“
 „Cuscii ardelenilor
 „Și-o să-ți preamărească slava
 „Văcăreștii și Jilava!“

CRONICA SĂPTĂMÂNEI

EVENIMENTELE EXTERNE.

Noul guvern al Angliei: consecințe internaționale

Ceeace mulți doreau dar nu îndrăzneau să speri, ceea ce alții așteptau dar nu puteau să creadă, s'a întâmplat. Lloyd George, primul ministru al Angliei a căzut dela putere... Țara tuturor libertăților politice, s'a liberat astfel de gloria apăsătoare a dicatorului războiului. — Omul care în fruntea guvernului, a condus neclintit 6 ani opera de luptă a patriei sale, și care singur, între toți șefii de guverne a statelor în război, a supraviețuit păcii dela Paris, nu a mai putut rezista amenințării unui nou conflict în Orient. Anglia era obosită, și nesiguranța unei politici externe atât de schimbătoare ca cea a lui Lloyd George, a depărtat în mod hotărît, popor și parlament, de reprezentantul și autorul acestei politici.

În rostul faptelor împlinite, se găsesc desigur potriviri ciudate dar pline de înțeles. În ceasul în care Constantinopolul în sărbătoare primea pe jandarmii lui Kemal, și Franklin Bouillon, diplomatul diletant al Franței, trâmbița lumii puternica prietenie care leagă țara sa de Turcia învingătoare, la Londra se prăbușea singurul om care mai apăra adevărul scris în tratatul dela Sevres: „Turcii afară din Europa“. Se pecetluia astfel, deocamdată, biruința acelei politici, care vroia să readucă la Strâmtori, în locul Angliei, puternice și exclusive, o Turcie nouă ca fațadă, veche însă ca structură, și în devotamentul supus al căreia, Franța, cu toate dezamăgirile trecutului, crede ca într'o dogmă inviolabilă.

Lloyd George a căzut. Figura și prestigiul imens al acestui mare om politic, nu vor mai turbura de acum politica lui Poincaré. În conclavul puterilor lumii, vocea acestuia va răsună de acum, mai autoritară ca în trecut, îndrumând întreaga înțelegere, cu aliați și asociați, pe drumul ales de el. Nimeni nu va fi care să i se împotrivescă. Noul guvern englez, moștenind o situațiune grea internă, încearcă să se întărească printr'o pa-

cifică îndrumare a poliției externe. Bonar Law, șeful conservatorilor, a reamintit din primul moment vechiul principiu al solidarității între aliați, nesocotit de atâtea ori de fluctuațiunile guvernării lui Lloyd George. Fără îndoială, delegații Angliei, la viitoarea conferință de pace nu vor mai susține o teză diametral opusă celei franceze: ei au și început să arunce peste bord leșul intrasiguranței, și astfel dominațiunea britanică de la Bosfor, e la apusul ei. Toți au convenit, în alege orașul Lausanne ca sediu al viitoarei conferințe de pace. S'au pus capăt astfel pretențiilor turcești de a aduna la Smirna sau la Ismid pe delegații puterilor, cât și veleităților italiene, de a se hotări soarta Orientului la Veneția. Italia, mai ales, care năzuie, să joace rolul de arbitru în politica răsăritului Europei, și care se credea indicată în acest rol, atât prin situația sa geografică, cât și prin importanța ce a luat acum după război, are cuvânt să fie nemulțumită... Se pare însă, că Italia, nu va fi singura dezamăgită, și că dezamăgirea ei, adăugată la cele multe ce vor urma păcii care se va impune la Lausanne, va purta în ea germele neînțelegerilor și a conflictelor de mâine. De altfel acesta a fost rostul problemei Orientale în decursul istoriei: centru de atracție pentru cei puternici, măr de discorioie între toți...

La 12 Noembrie soborul Păcii își va deschide lucrările. Până atunci, Tracia se evacuează complet, și sub protecția detașamentelor aliate, administrația kemalistă reia provincia redevenită turcească. Iar generalul Harrington, cel care făgăduise să păstreze „neutralitatea britanică“ a Bosforului, privește resemnat la debarcarea jandarmierii kemaliste.

Să fie, oare, acesta, un simbol al nestatorniciei artificialelor opere politice, atunci când le lipsește rațiunea puternică a unui principiu de dreptate națională?

Viitorul va răspunde și'n această întrebare.

Vintilă Petala.

INSEMNĂRI.

Provocările din Budapesta. Opinia publică românească este încă preocupată de tonul provocător al gazetelor din Budapesta și injuriile aruncate țării noastre în Parlamentul maghiar au stârnit un val de legitimă indignare. Presa dela noi, grăbită cum e de obicei, nu s'a simțit obligată nici să se documenteze, nici să reacționeze față de asemenea manifestări turbulente. Iar la Camera, după o bună intervenire a d-lui N. Iorga s'a început un lung praznic de discursuri, din care nu s'a desprins însă nici un moment atitudinea liniștită a celui care privește cu sentimentul superiorității, asemenea svârcoliri de nervi bolnavi.

Cetitorii acestei reviste vor găsi în paginile acestui număr, o „Scrisoare din Budapesta” care oglindește foarte precis situația din capitala Ungariei de astăzi. Altele, vor urma.

Guvernul nostru, pus în situația de a răspunde interpelării d-lui N. Iorga prin subțirelul glas al ministrului său de Externe, s'a ascuns însă după deget, motivând lipsa unei riposte categorice printr'o tangentă de struț. — „Nu suntem încă informați ce anume s'a spus la Budapesta” — a reușit să declare d. I. G. Duca.

Și Camera, prezidată de grăbitul d. Orleanu, a trecut la ordinea zilei: închiderea sesiunii extraordinare.

E cam puțin. Insultele asvârlite din Parlamentul dela Budapesta, puteau găsi aci, un răspuns demn, scurt și fidesat, — dar foarte lămurit. Nu subț forma elegantă a unei amenințări de „zdrobire a măselelor”, pe care a găsit-o un fruntaș politic dela Brașov, ci în senzul unei scuturătoare chemări la realitate.

„Mici erori”. Informatorii nepricepuți ai rubricelor literare din gazetele noastre zilnice s'au înmulțit dela o vreme incoace în așa măsură, — potrivit funcțiunilor vietăților din josul scării zoologice, — încât se pare că va fi nevoie odată de o serioasă operă de profilaxie. Unii dintre ei se mărginesc să-și adăpe erudiția ocazională prin periodicetele apusene, vorbind însă când sunt lăsați de capul lor, despre romanul „Le lys dans la vallée” al lui

Anatole France, fără ca răposatul Balzac să protesteze. Alții răsfoiesc la Academia română, vechi colecții de reviste căutând încă două strofe „inedite” ale unui biet scriitor dispărut, cărora să le adauge un „comentariu” de două coloane; dar când e vorba să informeze publicul, atribuie fostului președinte al „Asociației” dela Sibiu, Andrei Barseanu, volumul de „Povestiri vânătoarești” ale modestului prozator, mort în puterea vârstei, Ion Barseanu.

Mici erori, firește. Ele însă mișună pretutindeni, și la nevoie, cresc într'o zi cât altele într'un an... Nepregătire, lipsă de scrupul, ușurință, tot ce voiiți. Dar și o mare vină a presei noastre cotidiene care își lasă publicul cetitor pe mâna unor asemenea „informatori”.

D-l Iuliu Maniu la rege? — Ați observat că de câteori pleacă d. Iuliu Maniu la București este totdeauna „invitat de rege”? Cel puțin așa ne spun ziarele ungurești din Cluj, iar *Patria* face semnificativ, lăsând publicul naiv să suspine că — în sfârșit, va bate și ceasul celor o sută!

Dar, urmărind mai de aproape știrile dela București, constatăm cu surprindere că d. Iuliu Maniu a plecat din Cluj, cu atât alai, ca să mai pertracteze puțin și cu d. Ion Mihalache. Târguiala începe din nou, iar se înceheie un „preliminar de acord” pentru.. opoziție (căci partidul național nu ia nici un angajament că va mai veni la guvern), și d. Schulder dela *Dimineața* își freacă mâinile de bucurie că democrația va fi în cele din urmă salvată. Numai că, vedeți dumneavoastră, d. Ion Mihalache, deși dela Topoloveni, are multă stofă satifică în el, și a pus președintelui celor „o sută”, o singură și neînsemnată condiție: să nu mai trateze cu alte partide în același timp. Prevădem deci sfârșitul jâlnic al „preliminarului de acord”, și revenirea apropiată a d-lui Iuliu Maniu la Cluj.

Ceeace nu va împiedeca, peste câtva timp, ca *Patria* să mai anunțe odată că d. Iuliu Maniu a fost invitat de rege, la București. Atunci va fi vorba desigur, despre alte pertractări: cu d. Dimitropol, cu d. Stelian, cu d. Enache

dela Olt, și-așa mai departe conform uzului.

Iar cei „o sută” așteaptă, așteaptă, așteaptă...

Deștepți, — nevoie mare! Prietenii d-lui Vaida dela *Adevărul*, d-nii Rosenthal, și Brănișteanu, — acești eminenți fruntași ai partidului național din Ardeal... La București, au găsit mijlocul de a se strămba în urma noastră, convinși că sunt foarte șireți și foarte caustici. Înregistrând apariția acestei reviste, „confracții” dela *Adevărul* se grăbesc adică să spună cetitorilor lor, că *Țara noastră* este condusă de d. Octavian Goga și de... d. Oct. C. Tăslăuanu.

Ați înțeles unde vrea să bată d. Rosenthal, asociind numele directorului nostru cu acela al fostului ministru de Industrie, cu care — nu mai e nevoie s'o spunem, — n'avem nici o legătură. Deștepți ocrotitori are d. Vaida, la București...

„Comunicatul oficial”. În ziarul „Infrățirea” din Cluj se publică un comunicat oficial iscălit de domnul Andrei Pop, presidentul asociației învățătorilor și d-nul V. Almași secretarul general.

În comunicat se spune:

1. Că învățătorii vor primi sporul de scumpete votat pentru funcționari. Luăm act.

2. Învățătorii statificați vor primi întregirile convenite pe restimpul dela 1 Nov. 1921 până la 31 Martie 1922.

Să le vedem!

3. (Cităm). „Școlile foste profesionale rămân statificate pentru totdeauna; deasemenea învățătorii cari funcționează la aceste școli rămân statificați sub controlul exclusiv al organelor de stat, căzând în sarcina comunelor bisericesti numai obligamentul întreținerii edificiilor școlare până la legiferare.

Asta se spune pe ungurește „paraszt fogdosás”. N'o credem. Știm foarte bine, că ministrul este în țara noastră deosebit de atotputernic, dar ca prin un simplu comunicat — plasat și acela prin prezidentul unei asociații de învățători se poate statifica școlile profesionale din Ardeal — e prea mult.

Rugăm deci pe d. ministru să comunice cu iscălitura proprie, dacă s'a făcut așa ceva, ca să știe și directoratul instrucțiunii din Cluj și să se conformeze.

Jonglerii politice. Nici de data aceasta, partidul național din Ardeal n'a putut stabili nicio înțelegere la București. Oricât am dori să pătrundem rosturile unei acțiuni politice care nu trece la Brașov dincolo de Temeșul de sus, și la Sibiu dincolo de Turnu roșu, totuși nu ne putem duce miri cum acești oameni atât de dispuși să stea de vorbă cu toată lumea, nu se înțeleg cu nimeni, nici în vechiul Regat, nici în Basarabia, nici în Bucovina, nici chiar în Cadrilater. Și nu se poate spune că au dat dovadă de o rigiditate intransigentă de principii. În mai puțin de un an au trecut dela o aripă la alta a partidelor noastre, dela partidul liberal la partidul fărănesc, cu o ușurință pe care n'o putea îngădui un bagaj prea greu de convingeri. Cași dănțuitorii pe sărmă ai circurilor, imputerniciții celor „o sută” au trecut dela un capăt la celălalt al mușchii de pertractări, ușori și sprinteni, memfinându-și echilibrul cu o mică umbrelă înghesbată în grabă cu câteva articole din „Patria”... D. Vasile Goldiș se arăta foarte dispus să subscrie contractul colaborării cu guvernul d-lui I. Brătianu. D. Sever Dan e și acum gata să intre într'un minister prezidat de d. Virgil Madgearu. Unul trage „hăis”, altul „cea”. Rezultatul acestor sforțări opuse: zero. E o simplă socoteală de mecanică de partid. Sau, o amuzantă jonglerie politică. N'aveți decât să alegeți. Se potrivește oricum...

Epigramă. Unul dintre cei mai proaspeți abonați ai noștri ne trimite, pe dosul unui mandat poștal sosit dela Blaj, următoarea epigramă pe care, din considerație pentru foștii noștri prieteni, n'o publicăm:

Partidului național

Spune-mi cine te susține

Ca să-ți spun eu cine ești:

Szilágyi, la Budapesta

Rosenthal, la București.

Redactor responsabil: **ALEXANDRU A. HODOȘ.**

Tipografia Dr. S. Bornemisa, Cluj, Piața Cuza Vodă No. 16.